

Združenie sudcov Slovenska
Štúrova 29, 041 78 Košice
IČO: 31932169

V Košiciach dňa 19.10.2020

VEC: Informácia pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky

Vážené poslankyne a poslanci Národnej rady Slovenskej republiky,

v najbližšom období budete rozhodovať o schvaľovaní vládneho návrhu na novelizáciu ústavy v oblasti justície a s tým spojených zákonov v rámci programu na očistu justície.

Oznamujeme, že sa stotožňujeme s časťou navrhovaných legislatívnych zmien, t.j. zavedenie regionálneho princípu volieb členov súdnej rady sudcami, zavedenie previerok majetkových pomerov sudcov a sudcovskej spôsobilosti, úpravu niektorých pravidiel konania pred ústavným súdom, zavedenie vekového cenzu pre zánik funkcie sudcu a zriadenie Najvyššieho správneho súdu.

Pri časti týchto úprav máme v menšom rozsahu zásadné výhrady, keďže spĺňajú kritériá o ich možnej protiústavnosti.

Zásadne nesúhlasíme s rozsiahlymi zmenami, ktoré nesmerujú k očiste justície, ale k neprípustnému podriaďovaniu súdnictva zákonodarnej a výkonnej moci, lebo sa porušuje najmä princíp del'by moci, neodňateľné a nezrušiteľné právo občanov na súdnu ochranu len nezávislým a nestranným súdom, princípy nezávislosti súdnictva a sudcov, právnej istoty (ochrany legálne nadobudnutých práv) a ústavou garantovaného práva na prístup k verejnej funkcii výlučne len za rovnakých podmienok. Naše výhrady vyplývajú zo zásadnej skutočnosti, že vládny návrh uvádzaných legislatívnych zmien je v uvádzaných častiach v príkrom rozpore s judikatúrou ústavného súdu (kľúčovými časťami odôvodnenia rozhodnutí), ktoré predstavujú záväzné limity pre budúcu zákonodarnú činnosť, čo preukazuje aj porušovanie

subprincípu právneho štátu (súčasť princípu právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy) a tým naplňa i kritériá o porušení ústavného princípu zákazu svojvôle v činnosti všetkých orgánov verejnej moci, parlament nevynímajúc.

Nesúhlasné stanovisko (zásadné výhrady, na ktoré sme poukazovali aj v pripomienkovom konaní) máme k nasledovným legislatívnym zmenám:

1. doplnenie textu čl. 125 ods. 4 ústavy, ktorým sa likviduje právo ústavného súdu na univerzálnu (celoplošnú) ochranu ústavnosti obmedzením práva preskúmavať prípadnú protiústavnosť ústavného zákona s ústavou.

Nerešpektuje sa, že aj naša ústava je hodnotová (nie je hodnotovo neutrálna) a preto je neprípustné (zakázané) ústavným zákonom porušiť (ohroziť) materiálne jadro ústavy, ktoré je tvorené základnými právami a slobodami občanov (ktoré sú neodňateľné a nezrušiteľné – čl. 12 ods. 1) a súčasne ústavnými princípmi právneho štátu, ktoré sú príkladmo zahrnuté v rozhodnutí ústavného súdu o protiústavnosti tzv. mečiarových amnestií (15 princíпов).

V tomto konaní ústavný súd posudzoval, či uznesenie národnej rady (na základe čl. 86 písm. i/ ústavy) o zrušení rozhodnutia prezidenta o amnestii, ktoré sa prijíma za podobných podmienok ako ústavný zákon (aspoň 3/5 väčšina všetkých poslancov) je v súlade s ústavou, na základe ustanovenia čl. 129a ústavy (pôsobnosť ústavného súdu preskúmať ústavnosť takéhoto uznesenia parlamentu).

Nevyhnutnosť ochrany materiálneho jadra ústavy ústavným súdom i pred ústavnými zákonmi vyplýva z viacerých rozhodnutí ústavného súdu (napr. PL.ÚS 16/95, PL.ÚS 21/2014, PL.ÚS 24/2014).

Tieto rozhodnutia dôsledne rešpektujú zásadnú skutočnosť, že v súčasnej demokratickej Európe o koncepte materiálneho jadra ústavy a jeho ochrany ústavnými súdmi panuje vysoký stupeň konsenzu. Súčasne sa prihliadalo i na názory viacerých autorít právnej teórie (napr. P. Holländer, A. Brösl, J. Drgonec, L. Orosz, T. Majerčák) i inšpirujúcimi odbornými argumentami viacerých ústavných súdov (napr. Nemecko, Česko, Rakúsko, Maďarsko).

Ignoruje sa, že navrhovaná zmena zlikviduje súčasne výlučné ústavné oprávnenie i povinnosť sudcov ústavného súdu chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana a princípy právneho štátu (čl. 134 ods. 4 ústavy – ústavný sľub zásadne odlišný od iných ústavných činiteľov).

Akékoľvek obmedzenie kompetencií ústavného súdu na univerzálnu ochranu ústavnosti podľa ustanovenia čl. 124 ústavy splňa kritériá o neprípustnom zásahu do nezávislosti ústavného súdu na zákonodarnej a výkonnej moci a tým aj ústavného princípu del'by moci, čo znamená protiústavný zásah do materiálneho jadra ústavy, ktoré nie je prípustné ani ústavným zákonom (PL.ÚS 21/2014).

Princíp del'by moci predstavuje totiž esenciálnu podmienku ochrany slobody a demokratického štátu a v právnom štáte sa zvlášť prísne uplatňuje vo vzťahu k súdnej moci s mocou zákonodarnou a výkonnou (PL.ÚS 16/95, PL.ÚS 25/00, PL.ÚS 115/2011).

Schválením zmeny sa vytvorí ústavné oprávnenie pre ktorúkoľvek ústavnú parlamentnú väčšinu absolútne svojvoľne (neobmedzene) obmedzovať až likvidovať neodňateľné a nezrušiteľné základné práva a slobody občanov (čl. 12 ods. 1 druhá veta ústavy), čo je ignorovaním zásadnej právnej skutočnosti, že ťažiskom ústavného systému je jednotlivec a jeho sloboda, do ktorej nemožno arbitrárne zasahovať (PL.ÚS 10/04, PL.ÚS 19/09) a súčasne i ústavné princípy materiálneho právneho štátu.

Platí zásada, že ústavný zákon môže byť v nesúlade len s niektorými normami ústavy, t.j. s tými, ktoré vytvárajú jej materiálne jadro, lebo medzi normami ústavného práva (ústava, ústavné zákony) existuje výrazný materiálny rozdiel ich právnej sily, preto v centre tohto hierarchického systému sú ústavné normy, ktoré vytvárajú materiálne jadro ústavy.

Pri tejto zmene nedôjde (nejde) vôbec o očistu justície, ale o podriadenie nezávislého ústavného orgánu ochrany ústavnosti absolútnej svojvôli výkonnej a zákonodarnej moci (aktuálnej ústavnej parlamentnej väčšine), čo nie je v súlade s čl. 1 ods. 1, s čl. 2 ods. 2, čl. 124 ústavy.

2. vypustenie pôvodného textu čl. 136 ods. 3 ústavy v znení „ústavný súd dáva súhlas na vzatie do väzby sudcu a generálneho prokurátora“.

Ide o zrušenie (likvidáciu) kompetencie ústavného súdu (ochrancu ústavnosti), ktoré je vnímané konstitucionalistikou ako súčasť garancií ochrany nezávislosti súdnej moci pred pokusmi o neústavné zásahy zo strany iných zložiek moci, ochrany del'by moci a má slúžiť ochrane sudcov pred potencionálnym zneužitím represívnych

nástrojov trestného práva zo strany iných zložiek štátnej moci (PL.ÚS 4/2020, PL.ÚS 6/2020).

Obsahovo sa tým zabezpečuje rešpektovanie funkčnej (trestnoprávnej) imunity sudcov za rozhodovanie, ktoré je jednou z tzv. osobných záruk nezávislosti sudcu, pričom jeho porušenie je aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) ohrozením nezávislosti súdnictva (výklad záväzného čl. 6 ods. 1 Dohovoru).

Ide o výlučné oprávnenie ústavného súdu posudzovať uvedenú ústavne zvýraznenú skutočnosť, na rozdiel od všeobecných súdov, ktoré majú pri rozhodovaní dané kritériá v zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy o obmedzovaní osobnej slobody občana, takže nie sú oprávnení posudzovať dodržanie alebo ohrozenie nezávislosti sudcov. Ostatní občania pri kompetencii ústavného súdu dávať súhlas na väzbu sudcu ako ústavného činiteľa (ako aj generálneho prokurátora) nie sú odlišným spôsobom (t.j. len rozhodovaním všeobecného súdu) diskriminovaní, lebo ústavný činiteľ a bežný občan nie sú v rovnakej právnej situácii a preto je neprípustné (diskriminačné) zaobchádzať ľubovoľne rovnako s nerovnakými (PL.ÚS 17/08, PL.ÚS 11/02 ÚS ČR).

Ústavný súd je zároveň oprávnený posúdiť, či sú splnené ústavnoprávne kritériá zásahu do osobnej slobody sudcu, ktorého postavenie nemá obdoby v súkromnej ani verejnej sfére a aj na rozdiel od ostatných ústavných činiteľov (ministri, poslanci) mu ústava garantuje nezávislosť, čo vylučuje väzobné riešenie, ak ide o skutok, ktorého podstata spočíva v rozhodovaní sudcu.

Prvú záruku súdnej kontroly pri zásahu do osobnej slobody ústavných činiteľov (nezávislí sudcovia a generálny prokurátor, keďže Benátska komisia v širšom ponímaní vníma prokuratúru ako súčasť justície) účinne (efektívne) z hľadiska splnenia ústavných kritérií opodstatnenosti najzávažnejšieho zásahu do ústavou zaručenej osobnej slobody garantuje len (výlučne) orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy).

Je pritom samozrejmé, že ak ústavný súd nedá súhlas na väzbu týchto ústavných činiteľov, nelikviduje sa tým právo na ich trestný postih.

3. zakotvenie ústavnej definície v čl. 141a ods. 1 ústavy o postavení súdnej rady (ústavný orgán sudcovskej legitimacy) len ako autonómneho a nie nezávislého ústavného orgánu (v zmysle dôvodovej správy), lebo má plniť justičnú politiku vlády a parlamentu. To znamená jednoznačné podriadenie činnosti súdnej rady (orgán zaradený do súdnej moci) politickým predstavám (zámerom) aktuálnej politickej väčšine (vládnej a parlamentnej).

Ide o návrat do obdobia mečiarizmu, kedy boli prerušené predvstupové rokovania so Slovenskom zo strany EÚ, a kedy bolo rozhodnuté, že ak Slovensko nesplní predvstupovú požiadavku o odstránení výraznej závislosti súdnej moci na moci výkonnej a zákonodarnej a nezriadi nezávislý ústavny orgán sudcovskej samosprávy (viď bod 78 dôvodovej správy ústavného zákona č. 99/2001, ktorým bola súdna rada zriadená) nebude Slovensko prijaté do EÚ.

Z uvedených dôvodov predmetný ústavny zákon zakotvil, že posilnenie inštitucionálnej nezávislosti súdnej moci od ostatných orgánov verejnej moci začlenených do VII. hlavy ústavy, je reálnym naplnením ústavnej zásady nezávislosti a ústavného princípu del'by moci, ktorý garantuje ústavnú rovnováhu troch štátnych mocí a ich rovnocenné postavenie (viď uvedený bod dôvodovej správy).

Navrhovaná zmena jednoznačne vzorovo nerešpektuje ústavny princíp nezávislosti súdnej moci a del'by moci, čo je porušením materiálneho jadra ústavy, ktoré nie je prípustné ani ústavným zákonom, ako to zabezpečujú aj mnohé ústavné sudy demokratických štátov EÚ.

Zároveň sa porušujú (ignorujú) viaceré medzinárodné dokumenty (odporúčania), ktoré nemajú len odporúčací charakter, ale primeranú mieru právnej relevancie (právnej účinnosti) v zmysle čl. 1 ods. 2 ústavy, ktorý predstavuje ústavny záväzok SR (napr. PL.ÚS 7/2017, PL.ÚS 27/2015).

Všetky medzinárodné dokumenty vyžadujú, že sa musí vytvoriť súdna rada, ktorá bude nezávislá na legislatívnej a výkonnej moci a bude zabezpečovať nezávislosť súdnictva a sudcov (odporúčania Výboru ministrov Rady Európy CM/Rec (2010) 12 zo 17.10.2010, Európska charta štatútu sudcov z roku 1998, Poradný výbor európskych sudcov – CCJE (2010) 3, rok 2010, Benátska komisia v Správe o nezávislosti súdnictva z marca 2010).

Je preto nespochybniteľné, že pri realizácii pozitívneho zámeru definovať v ústave ústavne postavenie súdnej rady sa nevyhnutne musí obligatórne v texte použiť aj

slovo „nezávislý“. Platí totiž judikát, že len ten orgán je nezávislý, ktorému to ústavodarca prisúdi v ústave (PL.ÚS 17/96).

Navrhovaná definícia, ktorá definitívne likviduje nevyhnutnú ústavnú požiadavku o nezávislosti súdnej rady (obsahovo najvyšší orgán sudcovskej samosprávy – súdnej moci) nezabezpečuje proklamovanú očistu justície, ale je protiústavným podriadením tohto ústavného orgánu ostatným ústavne rovnocenným zložkám štátnej moci (parlamentu a vláde).

Ide o zrejme nerešpektovanie princípu delby moci a tým aj materiálneho jadra ústavy, ktoré nie je možné porušiť ani ústavným zákonom.

4. doplnenie čl. 141a ods. 3 druhá veta, ktorá vylučuje, aby prezident, vláda a parlament ustanovili za člena Súdnej rady SR aj sudcu (môžu ustanoviť len osobu, ktorá nie je sudcom).

Tento text likviduje základné právo každého občana garantované čl. 30 ods. 4 ústavy, ktoré podľa čl. 12 ods. 1 druhá veta ústavy je neodňateľným a nezrušiteľným právom a patrí medzi základné ústavné princípy materiálneho právneho štátu (PL.ÚS 7/2017).

Z konštantnej a záväznej judikatúry ústavného súdu jednoznačne vyplýva, že podľa čl. 30 ods. 4 má každý právo na prístup k verejnej funkcii len za rovnakých podmienok, čo znamená, že právnymi predpismi akejkoľvek právnej sily nemožno preferovať, či diskriminovať niektoré skupiny občanov pred inými skupinami, pokiaľ ide o prístup k verejnej funkcii (II.ÚS 48/97, I.ÚS 76/2011, I.ÚS 397/14).

Pri prístupe k verejnej funkcii je teda zakotvená ústavná povinnosť orgánu chrániť uvedené základné právo občana subjektom, ktorého je každý občan, ktorý sa o funkciu uchádza.

Ústava zakotvuje právne kritériá na ustanovenie do uvedenej ústavnej funkcie člena súdnej rady (čl. 141a ods. 1 ústavy).

Každý sudca, ktorý spĺňa uvedené právne kritériá (tak ako iní právnici) musí mať preto garantované právo uchádzať sa o uvedenú funkciu.

Navrhovaný text nespochybniteľne diskriminuje (znevýhodňuje) sudcov, ktorí sú v zhodnej právnej situácii (spĺňajú právne kritériá, ako aj iní právnici), hoci kritériá podľa čl. 30 ods. 4 ústavy a ktoré majú univerzálny charakter (preto nemôžu byť ani

zákonom obmedzené) sú prekážkou vytvárania akýchkoľvek zvýhodnení, resp. obmedzení v prístupe k iným verejným funkciám (PL.ÚS 19/98).

V materiálnom právnom štáte zákaz diskriminácie pritom predstavuje príkaz, ktorý ústavodarca adresoval štátu, ako jeho pozitívny záväzok a je ústavnou zásadou.

Účel sledovaný návrhom je prípustné riešiť výlučne spôsobom, ktorý uviedol ústavný súd v náleze PL.ÚS 2/2012, že má dôjsť k dohode uvedených ústavných orgánov o zavedení vhodnej ústavnej praxe pri ustanovení členov na základe ich rozhodnutí.

Inak povedané, ak uvedené orgány považujú za vhodné ustanoviť len nesudcov, doterajšia ústava im to umožňuje, nie je ale prípustné v ústave zakotviť zákaz pre sudcov byť ustanovený za člena súdnej rady rozhodnutím orgánov výkonnej a zákonodarnej moci.

Je zrejmé, že proklamovanú očistu justície nie je prípustné realizovať v demokratickom štáte vzorovým porušením viacerých ústavných práv (prístup k inej verejnej funkcii za rovnakých podmienok, zákaz diskriminácie).

5. úprava čl. 141a ods. 5 tretia veta o zakotvení oprávnenia kedykoľvek odvolať predsedu, podpredsedu a členov súdnej rady pred uplynutím ich funkčného obdobia.

Z judikatúry vyplýva, že ústava ustanovuje, že občania majú prístup k verejným funkciám len za rovnakých podmienok, pričom toto právo v sebe zahŕňa aj právo volené a iné verejné funkcie nerušene vykonávať vrátane práva na ochranu pred protiprávnym zbavením funkcie.

Cieľom tohto ustanovenia (čl. 30 ods. 4) je umožniť občanom správu verejných záležitostí, preto musí byť subjektu vykonávajúcemu verejnú funkciu (vrátane člena súdnej rady) poskytnutá ochrana pred svojvôľou štátu, ktorá by mu mohla brániť vo výkone tejto ústavnej funkcie. Ak je teda člen súdnej rady svojvoľne štátnym orgánom zbavený tejto funkcie, dochádza k porušeniu práva na nerušený výkon funkcie podľa čl. 30 ods. 1, 4 ústavy (III.ÚS 62/2011, PLz.ÚS 2/2018, II.ÚS 53/04 – ÚS ČR).

V právnom štáte platí, že nezastupiteľnou úlohou zákonodarcu je ustanoviť primerané garancie, ktoré sú spôsobilé zabrániť prejavom svojvôle pri výkone verejnej moci, keďže zákaz svojvôle tvorí integrálnu súčasť generálneho princípu právneho štátu. Je neakceptovateľné, že zákon neobsahuje žiadne záruky pred

svojevôľou, keďže rozhodnutie o odvolaní predstavuje autoritatívne rozhodnutie voči osobe, ktorá je činná vo verejnej funkcii, a preto musí byť predvídateľné, presvedčivé, konkrétne a určité minimálne z hľadiska dôvodov, ktoré viedli k uplatneniu mocenskej právomoci (odvolanie sa opieralo o niektorý z konkrétnych dôvodov). V právnom štáte je právny predpis povinný definovať rámec voľnej úvahy kompetentného orgánu, ako aj spôsob jeho výkonu dostatočne jasne, aby poskytol jednotlivcovi zodpovedajúcu ochranu proti svojevôli (PL.ÚS 102/2011, ESĽP vec Malove vs. Spojené kráľovstvo – rok 1984).

Príslušnosť súdnej rady k súdnej moci (VII. hlava ústavy) zahŕňa inštitucionálnu aj individuálnu nezávislosť, takže pri práve orgánov politickej moci kedykoľvek odvolať svojho ustanoveného člena znamená nielen porušenie individuálnej nezávislosti, ale zásadne sa vzdiali od účelu zriadenia súdnej rady ako ústavného orgánu štátu (viď J. Drgonec – Ústava SR, Beck, r. 2015, str. 1058-1510).

Pri členoch súdnej rady (ústavní činitelia súdnej moci) odvolanie bez povinnosti konkretizovať dôvody odvolania zakotvuje protiústavnú úpravu o zákaze svojevôle v činnosti orgánov verejnej moci, ako aj princíp verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci (zásada transparentnosti).

Porušenie týchto ústavných princípov, ktoré sú taktiež súčasťou materiálneho jadra ústavy nie je preto prípustné ani ústavným zákonom.

Ide o opakovanie (recidívu) modelu odvolávania verejných činiteľov, kde ústavný súd vyslovil protiústavnosť právnej úpravy (PL.ÚS 102/2011). Za vlády premiérky Radičovej (ministerka spravodlivosti L. Žitňanská) bolo totiž zakotvené oprávnenie ministra spravodlivosti odvolať bez uvedenia dôvodu ktoréhokoľvek predsedu alebo podpredsedu krajského i okresného súdu, ktorým sa vylúčilo oprávnenie brániť sa právnymi prostriedkami.

6. úprava čl. 148 ods. 1 druhá veta ústavy o nevyžadovaní súhlasu sudcu pri preložení na iný súd pri zmene sústavy súdov, ak je to nevyhnutné pre zabezpečenie riadneho výkonu súdnictva.

Jedným z tzv. osobných záruk nezávislosti sudcu je zásada nepreložiteľnosti bez jeho súhlasu, okrem disciplinárneho postihu (PL.ÚS 52/99).

Porušenie princípu nepreložiteľnosti znamená porušenie základného práva občana na súdnu ochranu nezávislým a nestranným súdom a na zákonného sudcu.

Pri zmene obvodov súdov, kde dochádza len k zmene miestnej príslušnosti, nejde o zásah do ústavného princípu nepreložitelnosti (PL.ÚS 12/04).

Navrhovaný text ale reálne umožňuje preloženie sudcu nielen v rámci zmeny miestnej príslušnosti (na súd toho istého stupňa), ale aj preradenie sudcu vyššieho stupňa na súd nižšieho stupňa (zmena vecnej príslušnosti).

Takýto postup spĺňa kritériá o porušení princípu právnej istoty, zásahu do verejných subjektívnych práv ústavných činiteľov, lebo s princípom právnej istoty úzko súvisí požiadavka na zachovanie legálne nadobudnutých práv, čo znamená, že nikomu nemožno odňať jeho riadnym spôsobom nadobudnuté práva na základe neskoršie vydaného právneho predpisu (napr. PL.ÚS 16/95, PL.ÚS 35/97, PL.ÚS 6/04).

Je teda daná reálna možnosť zasiahnuť do legálne nadobudnutých práv na vyššiu sudcovskú funkciu (krajský súd, najvyšší súd) v sústave súdov preložením bez súhlasu sudcu i na nižšiu sudcovskú funkciu, t.j. na súd nižšieho stupňa.

Nedošlo by teda k porušeniu princípu nepreložitelnosti sudcu bez jeho súhlasu, len ak bude preložený pri zmene sústavy súdov výlučne na iný súd toho istého stupňa súdov (zachovanie vecnej príslušnosti).

Porušenie princípu právnej istoty a princípu nepreložitelnosti zásadne bez jeho súhlasu je taktiež zásahom do materiálneho jadra ústavy, čo nie je prípustné ani ústavným zákonom.

7. zmena textu čl. 148 ods. 4 ústavy, ktorý upravoval, že za rozhodovanie nemožno sudcu stíhať a to ani po zániku funkcie zúžením na neprípustnosť stíhania sudcu len za právny názor vyjadrený pri rozhodovaní je neakceptovateľná.

Pôvodný text čl. 148 ods. 4 ústavy zodpovedal (bol zhodný) s ústavnou koncepciou poslaneckej imunity (čl. 78 ods. 1, 2) a imunity sudcu ústavného súdu (čl. 136 ods. 1 ústavy), ktorý je taktiež predstaviteľom súdnej moci.

Z hľadiska ústavnej úpravy rovnocennosti týchto ústavných činiteľov nie je prípustné odlišné zaobchádzanie so sudcami všeobecného súdnictva, t.j. ich znevýhodňovanie, keďže medzi nimi nie je rozdiel takého druhu a závažnosti, ktorý by odôvodňoval nerovnaké zaobchádzanie, takže ide o neprípustnú diskrimináciu (PL.ÚS 36/11, PL.ÚS 12/2014).

Imunita sudcu je zvláštne oprávnenie považované za jednu zo základných záruk sudcovskej nezávislosti, ktoré je plne v súlade s deľbou štátnej moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu, je jednou z tzv. osobných záruk nezávislosti sudcu,

ktorého porušenie znamená i porušenie nezávislosti súdnictva aj podľa záväznej judikatúry EŠLP pri výklade záväzného čl. 6 ods. 1 Dohovoru (PL.ÚS 52/99, II.ÚS 23/03).

Ide o dôslednú ochranu jeho imunity pri výkone funkcie, najmä pri rozhodovaní a jeho účelom je ochrana ústavnej funkcie pred zneužitím práva stíhať trestné činy používaním nátlaku prostriedkami trestného konania, zaručuje sa osobná ochrana pri výkone tejto verejnej moci, t.j. predovšetkým voľnosť rozhodovania, ktoré sa navonok prejavuje hlasovaním v senáte a priznáva sa v neobmedzenom rozsahu a v neobmedzený čas (PL.ÚS 4/06, PL.ÚS 24/03, PL.ÚS 19/02).

Je potrebné si uvedomiť, že po začatí trestného stíhania sa okamžite u sudcov realizuje inštitút dočasného pozastavenia výkonu funkcie sudcu do rozhodnutia súdu v trestnom konaní, čo neplatí u poslancov, ktorí vykonávajú poslanecký mandát až do právoplatnosti rozsudku súdu o vine (dôsledne akceptovaný ústavný princíp prezumpcie nevinny).

Tvrdenie dôvodovej správy, že funkčná imunita je neakceptovateľnou prekážkou pre uplatnenie zodpovednosti za svojvoľné rozhodnutie sudcu je v príkrom rozpore s dlhodobou právnou úpravou disciplinárnej zodpovednosti sudcu za svojvoľné rozhodnutie, ktoré je v rozpore s právom (§§ 116. 117 zák. č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich). Ide o závažné disciplinárne previnenie, ktorého opakovanie (recidíva) je závažným disciplinárnym previnením nezlučiteľným s výkonom funkcie sudcu a má obligatórne vždy za následok len uloženie disciplinárneho opatrenia a odvolaní z funkcie sudcu (zánik sudcovskej funkcie).

Ústavný súd pritom jednoznačne záväzne rozhodol, že takáto úprava disciplinárnej zodpovednosti sudcov, ktorá vylučuje trestnú zodpovednosť za svojvoľné rozhodnutie, je v súlade s ústavou, keďže právny štát musí mať ochranné mechanizmy proti svojvoľnému rozhodovaniu ktorejkoľvek zložiek moci, čo je účinné, len ak obsahuje možnosť sankčného postihu (PL.ÚS 10/05 z 21.4.2010).

V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že u ostatných zložiek štátnej moci nie je zakotvený tento ochranný mechanizmus sankčným postihom za svojvoľné rozhodovanie (u predstaviteľov zákonodarnej a výkonnej moci).

Je teda zrejma neopodstatnenost' aj tvrdenia predkladateľa, že doterajší čl. 148 ods. 4 ústavy nedôvodne vyníma sudcov z možnej zodpovednosti za svoje rozhodnutie a preto sa musí týkať len právneho názoru.

Predkladateľ neprípustne prehliada (ignoruje) aj medzinárodné dokumenty, ktoré majú primeranú mieru právnej relevancie (účinnosti) v zmysle čl. 1 ods. 2 ústavy, ktorý je ústavným záväzkom v SR.

Benátska komisia konštatovala, že sudcovia musia byť chránení pred neprímeranými vonkajšími vplyvmi a za tým účelom majú mať funkčnú imunitu, t.j. imunitu pred trestným stíhaním za činy pri výkone svojej funkcie s výnimkou úmyselného trestného činu ako je napr. branie úplatkov.

Aj z toho je zrejmé, že sa nezužuje imunita na právny názor sudcu.

Výbor ministrov Rady Európy vo svojom odporúčaní z roku 2010 uviedol, že „výklad zákona, posúdenie skutkových okolností a hodnotenie dôkazov nesmie viesť k trestnej zodpovednosti“, takže je zrejmé, že sa netýka len právneho názoru (výklad zákona).

Obsahovo obdobne to uvádza Magna charta sudcov – CCJE z roku 2010.

Zúženie rozsahu imunity sudcov všeobecných súdov oproti pôvodnej úprave funkčnej imunity, t.j. vecne opodstatnenému textu je likvidáciou nevyhnutnej funkčnej imunity, čím sa porušuje ústavná rovnováha troch rovnocenných mocí v právnom štáte, ktorý vyplýva z ústavného princípu del'by moci a je zrejmy z vnútornej konštrukcie ústavy i generálneho princípu právneho štátu. Ide o zásah do tzv. osobnej záruky nezávislosti sudcu a tým aj nezávislosti súdnictva, čím je jednoznačne ohrozené (porušené) neodňateľné a nezrušiteľné právo občana na súdnu ochranu len nezávislým a nestranným súdom (čl. 46 ods. 1 ústavy).

Dochádza teda k neprípustnému zásahu do materiálneho jadra ústavy, čo nie je možné realizovať ani ústavným zákonom (IV.ÚS 75/09, PL.ÚS 102/2011, PL.ÚS 21/2014 a PL.ÚS 24/2014).

8. úprava čl. 154g ods. 1, 4 ústavy o predčasnom zániku ústavnej funkcie člena súdnej rady zvoleného len sudcami pred uplynutím ich volebného obdobia (nedochádza zároveň k zániku členstva u ostatných, ktorí boli nominovaní politickou mocou).

Z judikatúry vyplýva neprípustnosť (zákaz) pravej retroaktivity v právnom štáte a len výnimočná úprava nepravej retroaktivity pri prechode z platného a účinného právneho režimu do nového právneho režimu. Pri nepravej retroaktivite sa musia ale bezpodmienečne preukázať závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré môžu mať za následok zánik nároku (napr. PL.ÚS 3/00, PL.ÚS 28/00, PL.ÚS 25/05, PL.ÚS 11/08).

Pri strete ochrany legitímneho očakávania (právnej istoty) a verejného záujmu sa uskutočňuje test proporcionality, ktoré obsahuje kritériá vhodnosti, potrebnosti, závažnosti a minimalizácie zásahu do nadobudnutých práv.

V zásadných pripomienkach z 31.7.2020 (v pripomienkovom konaní) Súdna rada SR konštatovala, že absentuje kritérium závažnosti o potrebe skrátenia funkčného obdobia členov súdnej rady zvolených sudcami.

Právo na prístup k verejnej funkcii totiž podľa čl. 30 ods. 4 (základné právo, ktoré je neodňateľné a nezrušiteľné podľa čl. 12 ods. 1) zahŕňa i právo na zotrvanie v tejto ústavnej funkcii na zvolené obdobie (PL.ÚS 12/2015, PLz.ÚS 2/2018, II.ÚS 53/04 – ÚS ČR).

Navrhovaná úprava likviduje uvedené základné právo bez preukázania akéhokoľvek závažného dôvodu všeobecného záujmu, takže nespĺňa kritériá o výnimočnej prípustnosti nepravej retroaktivity a súčasne diskriminuje týchto členov (volených sudcami) od ostatných členov, hoci sú všetci v rovnakej skutkovej i právnej situácii.

Zmeny v zákonoch súvisiacich s novelou ústavy

1. zákon o súdnej rade

A/ Úprava § 3 ods. 2 o ustanovení len nesudcov za členov súdnej rady je neakceptovateľné, vzhľadom na argumenty uvedené pri námietkach k novele ústavy čl. 141a ods. 2 ústavy.

B/ § 27ha ods. 3 písm. d/, § 27ha ods. 6, ktoré upravujú niektoré podrobnosti pri zisťovaní majetkových pomerov sudcov.

Pri kontrole majetkových pomerov majetkových prírastkov plnoletých rodinných príslušníkov sudcu sa zasahuje do ich súkromia, ktoré požíva ústavnú ochranu.

Nie je preto prípustné zakotviť prvky zabezpečujúce metódy policajného štátu (PL.ÚS 29/05, ESĽP – Kvasnica v. SR – rozsudok z 9.6.2003).

Zakotvenie povinnosti sudcu objasniť majetkové pomery a pôvod zdrojov majetku plnoletých detí znamená (podľa dôvodovej správy), že dôkazné bremeno pri tejto povinnosti bude zaťažovať sudcu.

Jednoznačne to nekorešponduje (obchádza) s ústavnou úpravou čl. 20 ods. 5 ústavy (ústavný zákon č. 100/2010 Z.z.), kde ústavný súd konštatoval, že sa neprimeraným spôsobom presúva dôkazné bremeno z orgánov verejnej moci na fyzické a právnické osoby, pričom sa súčasne porušuje princíp prezumpcie neviny, ktorý sa neobmedzuje len na trestné konanie (PL.ÚS 29/05, I.ÚS 54/2011),

Pri úprave kancelárie súdnej rady na zisťovanie pohybu na účtoch sudcu v bankách za minulé obdobie (minimálne 60 mesiacov pred účinnosťou zákona) ide o pravú retroaktivitu, ktorá je v právnom štáte neprípustná (protiústavná), lebo upravuje stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých skutkových a právnych vzťahov, t.j. práv a povinností z minulosti (napr. PL.ÚS 38/99, PL.ÚS 3/00, PL.ÚS 6/04, PL.ÚS 11/08).

Uvedená úprava totiž posudzuje úkony sudcu o vkladoch a výberoch na jeho účtoch, ktoré sa realizovali pred účinnosťou navrhovanej právnej zmeny (v minulosti).

2. zákon o sudcoch a prísediacich, a zákon a prokurátoroch (zák. č. 385/2000 Z.z., zák. č. 154/2001 Z.z.)

A/

Vypustenie § 78a a nová úprava § 93 ods. 3 v zákone o sudcoch sa týka zrušenia inštitútu fakultatívnej odmeny sudcov a úpravy príplatku k náhrade príjmu a k nemocenskému na obmedzené obdobie najviac 60 dní (oproti súčasnej úprave).

Zhodne ide o zrušenie a úpravu rovnakých nárokov aj u prokurátorov (§ 8 ods. 3, § 93 ods. 1, § 103 ods. 5, § 115, § 131 zák. č. 154/2001 Z.z.).

Uvedené ustanovenia návrhu zákona o sudcoch zrušujú (likvidujú) niektoré z materiálnych záruk nezávislosti sudcu (pôvodnú úpravu výplaty nemocenského do výšky funkčného platu

počas celého obdobia práceneschopnosti a výplatu odmeny ako fakultatívnej dávky), ktoré patria medzi tzv. osobné záruky nezávislosti sudcu (PL.ÚS 52/99).

Rozsiahla judikatúra riešila záväzným spôsobom otázku prípustnosti (ústavnosti) zásahu zákonodarcu do materiálneho zabezpečenia sudcov a tým i formy nátlaku na rozhodovanie sudcov (PL.ÚS 52/99, PL.ÚS 12/05, PL.ÚS 99/2011, PL.ÚS 27/2015).

Z týchto rozhodnutí ústavného súdu vyplýva, že kľúčové časti odôvodnenia rozhodnutí ústavného súdu v konaniach podľa čl. 128, čl. 125 ods. 1 ústavy (výklad ústavy, ústavného zákona a rozhodovanie o súlade zákona s ústavou) predstavujú záväzné limity pre budúcu zákonodarnú činnosť národnej rady, takže pri ich zjavnom nerešpektovaní ide o výrazné prvky svojvôle zákonodarcu, kde platí ústavný princíp o zákaze svojvôle v činnosti všetkých orgánov verejnej moci, parlament nevynímajúc (napr. PL.ÚS 1/04, PL.ÚS 49/03).

K právnym garanciam sudcovskej a súdnej nezávislosti preto patrí aj odmeňovanie a hospodárske zabezpečenie sudcov zodpovedajúce povahe a význame ich činnosti, pričom pod nezávislosťou sudcov v širšom zmysle treba chápať aj ich materiálnu nezávislosť.

Povinnosť štátu zabezpečiť sudcom a súdnictvu nezávislosť zakotvenú v čl. 141 ods. 1, čl. 144 ods. 1 ústavy sa premieta do zákonnej úpravy textu § 4 ods. 2 zákona o sudcoch, ktorý konkretizuje princíp nezávislosti tak, že „štát zabezpečuje nezávislosť sudcov aj ich hmotným zabezpečením“ (t.j. nielen platovými pomermi).

Predmetný zákon rieši komplexne postavenie sudcov, v rámci ktorého upravuje aj platové pomery a sociálne zabezpečenie, takže tieto otázky možno považovať zo širšieho pohľadu za ďalšie podmienky na výkon funkcie.

Platové pomery spolu so sociálnym zabezpečením tvoria teda neoddeliteľnú súčasť ich hmotného (materiálneho) zabezpečenia.

Zásahy zákonodarcu do oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov, t.j. nielen do platových pomerov, ale aj ďalšej jej súčasti, narúšajú právnu istotu sudcov, ako ústavných činiteľov, ktorým ústava na rozdiel od predstaviteľov výkonnej a zákonodarnej moci garantuje nezávislosť (čl. 144 ods. 1 ústavy).

Nepřípustnosť zásahu do právnej istoty a z nej vyplývajúcich legitímnych očakávaní sudcov (náhlou zmenou pravidiel, na ktoré sa adresáti právnych noriem spoliehali – PL.ÚS 6/04) je možné považovať za narušenie princípu právnej istoty, ktoré je zvýraznené skutočnosťou, že adresátmi právnej normy sú sudcovia všeobecných súdov, ktorým ústava garantuje nezávislosť. V dôsledku toho platí aj to, že s prihliadnutím na princíp nezávislosti sudcov a princíp del'by

moci vyplýva rozdielny dispozičný priestor k reštrikciám uplatňovaným voči sudcom porovnaním s dispozičným priestorom vo vzťahu k predstaviteľom zákonodarnej a výkonnej moci, kde sú reštrikčné zásahy v zásade tolerovateľné (na rozdiel od sudcov).

Platí preto aj pri zásahoch do sociálneho zabezpečenia sudcov (t.j. i nemocenského) zhodne ako pri platových pomeroch, že má byť taktiež stabilnou a nemanipulovateľnou veličinou a nemal by byť faktorom, s ktorým môže kalkulovať aktuálne vládne zoskupenie.

Jednoznačne to vyplýva aj z medzinárodných dokumentov, ktoré majú primeranú mieru právnej garancie (účinnosti) v zmysle čl. 1 ods. 2 ústavy, ktorý zakotvuje ústavný záväzok SR.

V judikatúre PL.ÚS 27/2015 sú uvedené medzi týmito dokumentami aj Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy z roku 2010 a Európska charta štatútu sudcov z roku 1998.

Európska charta konštatuje, že cieľom štatútu sudcov je zabezpečiť odbornú spôsobilosť, nezávislosť a nestrannosť a preto pozostáva charta z ustanovení, ktoré sú najlepšou zárukou pre dosiahnutie týchto cieľov.

Jedným z týchto ustanovení je čl. 6, ktorý obsahuje spoločnú úpravu odmeňovania a sociálneho zabezpečovania sudcov. Jednoznačne ustanovuje, že štatút zaručuje sudcom ochranu pred rizikovými sociálnymi okolnosťami, ako je choroba, materstvo, invalidita, staroba a smrť, takže sa na sudcov musí vzťahovať sociálne zabezpečenie v prípade týchto mimoriadnych sociálnych rizík.

Obsahovo zhodne to zakotvuje aj uvádzané odporúčanie výboru ministrov, že musia existovať záruky pre zachovanie primeranej odmeny sudcu i v prípade jeho choroby.

Protiústavné (nepripustné) zásahy do ústavného princípu nezávislosti sudcov sú dané, v oblasti hmotného zabezpečenia, ak citelným spôsobom ohrozia inak štandardnú životnú úroveň sudcov primeranú ich ročnému príjmu.

Je zrejmé, že výrazné zníženie obdobia poskytovania príplatku k nemocenskému do výšky funkčného platu (maximálne na 60 dní v roku) citelne ohrozí štandardnú životnú úroveň sudcu.

Uvedený spôsob úhrady príplatku k nemocenskému nie je pritom vo vzťahu k bežným zamestnancom diskriminačný. Ústavné postavenie predstaviteľov súdnej moci, ktorí opodstatnene musia spĺňať počas celého obdobia náročné právne a morálne kritéria, čo nemá obdoby v súkromnej ani verejnej sfére, majú zakázané viaceré základné ľudské práva a slobody

(podnikanie, štrajk, politická angažovanosť) jednoznačne preukazujú, že sa nachádzajú vo výrazne odlišnom právnom postavení (právnej situácii) ako bežný zamestnanec.

Ústavný princíp o rovnosti sa totiž musí chápať v materiálnom zmysle, čo znamená, že „rovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne nerovnako, avšak zároveň nerovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne rovnako“ (napr. ÚS ČR – PL.ÚS 11/02).

Je teda jednoznačné, že navrhovaná úprava spĺňa všetky právne kritéria o diskriminácii sudcov oproti bežným zamestnancom zakotvením obsahovo zhodnej úpravy poskytovania nemocenského.

Z uvedených záväzných názorov ústavného súdu jednoznačne je zrejмый protiústavný (svojvoľný) názor predkladateľa, že príplatok k nemocenskému sudcov nijak nesúvisí s platovým ohodnotením a nemožno ho spájať s princípom nezávislosti súdnej moci.

Nemocenské tvorí totiž nespochybniteľne neoddeliteľnú súčasť komplexu hmotného (materiálneho) zabezpečenia sudcov (platy a sociálne zabezpečenie), ktorým štát zabezpečuje nezávislosť zákonnou úpravou v § 4 ods. 2 statusového zákona a ktoré patrí i medzi tzv. osobné záruky nezávislosti sudcov (odmeňovanie a hospodárske zabezpečenie sudcov zodpovedajúce povahe a významu ich činnosti).

Neprípustnosť zhodne negatívnej úpravy je daná aj u prokurátorov.

Z ústavnej koncepcie prokuratúry SR vyplýva, že ústava jej garantuje autonómne postavenie, nemocenské a funkčné oddelenie od ostatných mocí v štáte a výlučné ústavné zakotvenie o ochrane práv a zákonom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a štátu (čl. 149 ústavy).

Prokuratúra má preto osobitné a nezastupiteľné postavenie v kontrolnom systéme právneho štátu. Vykonáva dozor v trestnej oblasti, kde má nadriadené postavenie a v netrestnej oblasti zabezpečuje odhalenie nedostatkov v činnosti orgánov verejnej správy, ktoré môžu vyvolať nežiaduce následky, takže napomáha ich odstráneniu (PL.ÚS 17/96, II.ÚS 360/2014).

V oblasti výkonu súdnictva sa taktiež realizuje rozsiahla činnosť prokuratúry v trestnej oblasti a v oblasti civilnej (sporové, nespоровé, správne konanie).

Zároveň sa musí rešpektovať právna relevancia stanoviska Benátskej komisie (podľa čl. 1 ods. 2 ústavy – ústavný záväzok SR), že prokuratúra sa v širšom ponímaní považuje za súčasť

súdnicstva (výkon spravodlivosti), takže aj prokurátori majú mať garantovanú funkčnú imunitu pre činnosti pri výkone svojich povinností v dobrej viere.

Z uvedených skutočností vyplýva nevyhnutná požiadavka zachovania doterajšej úpravy aj u prokurátorov, keďže inak ide o neprípustný zásah taktiež do princípu právnej istoty a legitímnych očakávaní predstaviteľov autonómneho ústavného orgánu, ktorý má nezastupiteľnú kontrolnú úlohu v právnom štáte pri realizácii svojej činnosti.

B/

Zrušenie nároku na odmenu (fakultatívnu dávku), ktorej kritéria sú zakotvené v § 78a statusového zákona je vecne neopodstatnené.

O priznaní odmeny nerozhoduje výlučne predseda súdu, ale len v súčinnosti s orgánmi sudcovskej samosprávy (sudcovské rady), ktoré majú ústavné oprávnenie na súčinnosť s orgánmi riadenia a správy súdov (čl. 143 ods. 3 ústavy). Odmenu je možné poskytnúť výlučne sudcovi len za činnosti, ktorými napomáhajú orgánom správy súdov pri realizácii ich povinnosti v oblasti riadenia personálnej, organizačnej, odbornej činnosti, pri výkone dohľadu a dosiahnutia veku 50 rokov, čo aj podľa ústavného súdu vylučuje zasahovanie do rozhodovacej činnosti sudcov, takže sa to nemôže dostať do rozporu s nezávislosťou súdov a sudcov (PL.ÚS 10/05).

Neprípustnosť možného vyplatenia odmeny pre dosiahnutie veku 50 rokov je voči sudcom zároveň diskriminačné, keďže v celej oblasti štátnej a verejnej služby je to prípustné (nerovnaké zaobchádzanie).

Platná zákonná úprava zabezpečuje (§ 78a), že sa za žiadnych okolností neumožní prostredníctvom odmien faktické ovplyvňovanie rozhodovacej činnosti sudcu fakultatívnou dávkou, keďže sa nepriznáva len orgánmi správy súdnicstva, ktoré podliehajú predstaviteľom výkonnej moci, čo kritizovala Benátska komisia. Je zrejmé, že nie sú splnené kritéria nálezu PL.ÚS 12/05, kedy sú odmeny neprípustné.

Podľa platného zákona o sudcoch, ktorý upravuje platové pomery sudcov (§ 65 – plat sudcu) patrí sudcovi základný plat, príplatky, plat za výkon funkcie sudcu nadčas, ďalší plat, vyrovnanie platu a odmena.

Kritéria na možnosť priznania odmeny a postup pri priznávaní odmeny upravuje § 78a (obligatórna súčinnosť orgánov správy a samosprávy súdnictva a taxatívne zakotvené kritéria na priznanie odmeny).

Z tejto koncepcie zákonodarcu (platové pomery) je jednoznačné, že súčasťou platu sudcu sú aj odmeny, ktoré predstavujú fakultatívnu dávku.

Zo záväznej judikatúry, ktorá riešila otázku ústavnosti (neústavnosti) zásahu zákonodarcom do platových pomerov sudcov spôsobom, ktorý je zásahom do ich nezávislosti, vyplýva aj skutočnosť, že zásady zákonodarcu do oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov, za ktoré možno považovať aj odopieranie zákonom ustanovenej zložky platu, narúša právnu istotu sudcov (PL.ÚS 52/99, PL.ÚS 12/05, PL.ÚS 27/2015).

Reštrikčný zásah do platu sudcov nie je akceptovateľný, ak nie je dostatočne odôvodnený existujúcim stavom a potrebám ekonomiky, nespĺňa podmienku dočasnosti a je poznamenaný prvkami svojvôle. Súdna moc, ako nezávislá súčasť ústavného mechanizmu, nemôže totiž doplácať na populizmus a účelové kalkulácie aktérov politického zápasu, takže plat sudcu by mal byť stabilnou a nemanipulovateľnou veličinou.

Ústavný súd vyvodil aj záver o ústavnej (nie zákonnej) garancii nezávislosti sudcov v priamej príčinnej súvislosti s ich platovými pomermi (čl. 144 ods. 1).

Ústavná úprava, vzhľadom na záväznú judikatúru, povoľuje teda len zásah dočasnej povahy aj to len na dobu nevyhnutnú a neprípúšťa zrušenie (zánik) zákonom ustanovenej zložky platu. Súčasne sa musí rešpektovať, že pri zásahu do právnej istoty a z nej vyplývajúcich legitímnych očakávaní adresátov právnej úpravy, t.j. sudcov všeobecných súdov, ako aj k vážnemu narušeniu ich dôvery v právny poriadok je tento negatívny stav zvýraznený skutočnosťou, že adresátom právnych noriem sú sudcovia, ktorým ústava garantuje nezávislosť.

Odmeňovanie sudcov pritom patrí medzi tzv. osobné garancie ich nezávislosti.

Zrušenie (zánik) nároku na odmenu (nie dočasný zásah do vyplácania odmeny na nevyhnutnú dobu) ako neoddeliteľné súčasť zákonnej úpravy platu sudcu (zložky platu) je teda jednoznačne neprípustným zásahom do nezávislosti sudcov podľa čl. 144 ods. 1 ústavy.

Z ekonomického hľadiska je potrebné uviesť, že financie na odmeny sudcov sa vyplácajú len zo mzdových úspor sudcov, takže žiadnym spôsobom nezaťažujú štátny rozpočet.

Návrh zákona spĺňa kritéria (pri zrušení nároku na odmenu – fakultatívnu dávku, ktorej priznanie vylučuje akúkoľvek možnosť ovplyvňovania rozhodovacej činnosti sudcu) o zakázanom spôsobe odopretia zákonom ustanovenej zložky platu, ktorým sa porušuje garantovaná právna istota vrátane ochrany legálne nadobudnutých práv, legitímnych

očakávaní, ako aj trvácnosť a stabilita právnej normy (napr. PL.ÚS 37/99, PL.ÚS 49/03, I.ÚS 30/99, PL.ÚS 1/04, PL.ÚS 6/04).

C/

V ustanovení § 151zf ods. 3, 4 sa zakotvuje nový model (odlišné kritéria a odlišný procesný postup) v prechodnom období do 30.6.2021 (po zriadení Najvyššieho správneho súdu) na výber kandidátov na sudcov tohto nového súdu všeobecného súdnictva.

Výberové konanie pozostáva len z verejného vypočutia v súdnej rade, ktoré sa uskutočňuje podľa pravidiel verejného vypočutia kandidátov na sudcu ústavného súdu, kde sa overujú predpoklady sudcovskej spôsobilosti (viď dôvodová správa).

Predpokladom sudcovskej spôsobilosti sú morálny štandard a integrita sudcu pre náležitý a zodpovedný výkon jeho funkcie (§ 5 ods. 6 sudcovského zákona).

Pre vznik funkcie sudcu všeobecného súdnictva na všetky ostatné súdy (okresné, krajské, najvyšší súd) sú zákonom upravené výrazne rozsiahlejšie podmienky (§ 5 ods. 1 písm. a/ až i/, § 5 ods. 6 uvedeného zákona).

Vo výberovom konaní sa overujú rozhodujúce skutočnosti (8 kritérií), ktorými sú odborné znalosti, všeobecný prehľad, ktorý treba požadovať s prihliadnutím na stupeň súdu, schopnosť tvorivého myslenia, rýchlosť uvažovania, schopnosť rozhodovania, verbálny prejav, osobnostné predpoklady, zdravotný stav a znalosť cudzieho jazyka.

Výberové konanie pozostáva celkovo zo šiestich etáp (test, prípadová štúdia, vypracovanie súdnych rozhodnutí, preklad z cudzieho jazyka, psychologické posúdenie a ústna časť, ktorá je verejná a zachytená na zvukovom zázname), ktoré sa uskutočňuje päťčlennou výberovou komisiou a prebieha minimálne tri dni.

Sudcovia ústavného súdu majú výrazne odlišné právne kritériá (v menšom rozsahu – voliteľnosť do národnej rady, vek 40 rokov, vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov činný v právnickom povolání) a absolvujú len verejné vypočutie (t.j. ústnu časť).

Ústavný súd podčiarkol zásadný význam základného práva podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, keďže toto základné právo je kľúčovým politickým právom, ktoré súvisí s charakterom SR ako demokratického a právneho štátu, pričom kritériá uvedeného článku majú univerzálny charakter (preto nemôžu byť ani zákonom obmedzené) a sú prekážkou vytvárania akýchkoľvek zvýhodnení, resp. obmedzení v prístupe k voleným a iným verejným funkciám (I.ÚS 397/2014, IV.ÚS 92/2012, PL.ÚS 19/98).

Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú právo na prístup k inej verejnej funkcii len (výlučne) za rovnakých podmienok. Význam rovnakých podmienok je v tom, že právnymi predpismi akejkoľvek právnej sily ani praxou orgánov štátnej moci nemožno preferovať, či diskriminovať niektoré skupiny občanov pred inými skupinami, pokiaľ ide o prístup k verejnej funkcii (napr. II.ÚS 48/97, I.ÚS 76/2011, I.ÚS 397/14).

O nerovnaký prístup k funkcii ide, ak niektorí kandidáti na miesto sudcu nemusia prejsť rovnakým výberovým konaním (s rovnakými podmienkami) ako ostatní kandidáti na miesto sudcu, takže nie je splnená ústavná požiadavka „za rovnakých podmienok“ podľa čl. 30 ods. 4 ústavy.

Ústavný súd konštatoval, že je zachovaný súlad zákonnej úpravy s čl. 12 ods. 1 ústavy (rovnosť občanov), ak vo zvolenom modeli ustanovil rovnaké podmienky pre uchádzačov na funkciu sudcu (právna úprava predpokladov na vymenovanie sudcu, absolvovanie výberového konania atď.) v rámci výberového konania (PL.ÚS 102/2011).

Navrhované ustanovenia sú v príkrom rozpore (porušujú) s ústavnou úpravou čl. 12 ods. 1 (zákaz diskriminácie) a čl. 30 ods. 4 o bezpodmienečnej povinnosti predpisom akejkoľvek právnej sily zabrániť, aby niektoré skupiny občanov (kandidáti za sudcov všeobecného súdnictva) boli preferovaní alebo diskriminovaní.

Uchádzači na funkciu sudcu Najvyššieho správneho súdu sú nespochybniteľne zvýhodňovaní (menší rozsah kritérií, výrazne uľahčený procesný postup) a ostatní kandidáti na ostatné sudy všeobecného súdnictva (okresné, krajské a najvyšší súd) sú vzorovo diskriminovaní (znevýhodňovaní) náročnejšími kritériami a náročnejším procesným postupom.

Porušenie uvedeného neodňateľného a nezrušiteľného základného práva a tým súčasne aj ústavného princípu o ochrane základných práv a slobôd občanov, ako aj zákazu diskriminácie je neprípustným zásahom do materiálneho jadra ústavy, čo nie je dovolené ani ústavným zákonom a tým menej bežným zákonom.

Vážené poslankyne a poslanci Národnej rady Slovenskej republiky,

zvolenou formou si Vás dovoľujem podrobnejšie oboznámiť s podstatnými časťami kľúčových častí odôvodnení mnohých judikátov ústavného súdu najmä v záujme vytvorenia náležitých podmienok zodpovednej realizácie Vášho sľubu plniť svoje povinnosti v záujme občanov pri dodržiavaní ústavy.

S pozdravom

JUDr. Juraj Sopoliga

prezident Združenia sudcov Slovenska